

**Totivs Ivris Canonici Compendivm, Siue, Brevis Svmma In
Qvinque Libros Decretalivm Sacri Concilii Tridentini
Decretis Accommodata**

In Qva Ivris Canonici Primæ Institutviones, seu Elementa ita traduntur, vt plurima breuiter ac decisiuè explicentur, & Canonum, Glossarum, ac Doctorum receptorum auctoritate communiuntur ...

Axel, Johannes Honorius van

Coloniae Agrippinae, 1656

De Præsumptionibus. Titulus XIII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61552](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61552)

blica & probat, prima non est publica nec probat, vtraque tamen publicari potest, siue ex vtraque delumi potest instrumentum: Bald in rub. num. 39. & seqq. & in l. contractus num. xj. 12. & seqq. C. hoc tit. Paris. cons. 28. n. 21. & seqq. vol. 2. Rot. diuers. decis. 610. nu. 6. part. 1. gloss. in §. fin. in verb. probocollum in auth. de tabell. §. sed & vnum & ibi gl. in verbo imminent. & DD. Inst. de testam. ordin. l. 1. in princ. vers. si quis in duobus ff. de honor. poss. §. sec. tab. item omnia instrumenta priuata continentia testamento, contractus, vel quali, vel aliud quomodo cunque, ex quo interfit memoria, vel probatio conferuari, possunt publicari. l. publicati C. de testam. Innoc. in c. fin. num. 1. 2. & seqq. & ibi Butr. num. 3. hoc tit. sed etsi non fuit facta scriptura, vel si fuit facta, fuerit exusta, deleta, subtrahita, si potest probari, potest etiam publicari, l. fin. in duobus §. fin. ff. quemadm. testam. per Butr. & Can. in d. c. fin. 1a. in l. certi conductio §. quoniam num. 14. per illum text. ff. si cert. per.

50 Exemplari proprie † dicuntur instrumenta publica, quia cum de per se fidem perpetuam habeant, non expedit in hoc publicatio, 1a. in l. publicati num. 4. C. de testam. sed sufficit innouatio in qua exemplatione plura requiruntur. primo quod exigant exemplationem propter vetustatem, aut aliam iustam causam, c. cum dilecta §. vos igitur de confirm. vtil. & c. secundo quod fiat auctoritate iudicis ordinarij, vel ab eo specialiter delegati. Tertio, quod instrumenta diligenter inspiciantur, & examinentur. Quarto, quod exemplatio fiat per publicam personam, c. fin. hoc tit. & ibi post gloss. Can. Quinto, quod fiat citatio specialis quando persona cuius interest est certa alias sufficit generalis per edictum, c. cum dilecta de confirm. vtil. vel inutil. late Franc. Marc. quest. 456. parte 1. vbi ponit aliquot fallentias. Felin. in c. fin. num. 6. ponens regulam & 6. fallent. de fid. Instrum. Gail. obser. 94.

num. 2. & 4. Mere temporalia debent explicari, coram seculari, alia autem pia coram ecclesiastico etiam si esset testamentum non in piam causam, quia interest ecclesiastici quod testamenta adimpleantur, Felin. in c. fin. num. 3. de fid. Instrum. & ibi Panor. & Can. Pat. Dec. 155. sub num. 1. libro 1. Præterea differunt effectus publicatio fit ad effectum probandi, quia prior scriptura plene non probabat, & publicata maiorem habet vim, d. l. publicati & ibi gloss. 1. & DD. & l. testamenta & ibi not. C. de test. exemplatum vero eandem non maiorem auctoritatem habet cum originali, d. c. fin. hoc tit. & ibi Felin. ponit reg. & fallentias. Creditori, quoque si amiserit causa instrumentum vel Obligationem debitoris, potest implorato Iudicis officio compellere debitorem, ad nouationem, siue nouam obligationem scribendam, staturque Creditoris iuramento super eius amissione, l. chyrographis, & ibi Bart. & DD. ff. de administrat. tutor. vel curator. l. fin. §. fin. autem C. de fid. Instr. Gail. obser. 37. lib. 2.

De Præsumptionibus.

Titulus XXIII.

S V M M A R I A.

- 1 Præsumptio est duplex hominis & iuris.
- 2 Præsumptio hominis est duplex, temeraria, non temeraria.
- 3 Præsumptio hominis quando fit alleganda per partem.
- 4 An se. undum eam iudex possit ferre condemnatoriam in causa civili seu criminali.
- 5 In dubio capienda est præsumptio qua excludit dolum, delictum, culpam.
- 6 Præsumptio iuris est duplex, alia est iuris tantum, alia est iuris & de iure.
- 7 Præsumptio iuris est illa super qua legislator a-

minum

- nimum applicat ex verisimili transferendo onus probandi in aduersarium.
- 8 Sufficiens est ad ferendam pro reo sententiam absolutoriam, sed non ad condemnatoriam etiam in causa civili.
- 9 Rota non admittit probationes præsumptiuas ad probandum intentionem actoris.
- 10 Præsumptio iuris est illa qua inducitur à iure & super illa statuitur, vt ei stetur.
- 11 Non admittit directam probationem in contrarium.
- 12 Ex tali præsumptione is contra quem est præsumptio condemnatur, & condemnatus non appellat.
- 13 Præsumptio quomodo differat à fictione.
- 14 Fictio est triplex inductiuua.
- 15 Priuatiua.
- 16 Translatiua.
- 17 Vnitiua.
- 18 Fictio inductiuua & priuatiua non requirunt duo extrema, sed translatiua requirit duo extrema.

PRÆSUMPTIO quandoque plenam, quandoque semiplenam inducit probationem, quandoque coadiuuat alias probationes, ideo post titulos, de probationibus, testibus, & fide instrumentorum annectit hunc titulum: ea t̄ duplex est hominis, & iuris, Præsumptio hominis est cuius effectus non est in iure expressus, sed in iudicis, aut boni viri arbitrio dimissus, l. vtrum ff. de lib. donat. inter vir. & vxor. l. minor viginti quinque annis adito ff. de minor. & hæc est duplex alia t̄ temeraria quæ ratione caret, & à iure repellitur, c. licet heli de simon. alia non temeraria quæ est applicatio animi cuiuslibet viri boni ad id, quod ex facto probato est valde verisimile, vt turiosus præsumitur ex gestis, & sermonibus eius, l. nec codicillos & ibi gl. fin. C. de Codicill. c. adferre hoc tit. debet t̄ allegari per

partem, quando præsumptio oritur ex facto partis ipsius agentis vel excipientis, l. si adulterium cum incestu S. 1. vers. fin. ff. de adult. Bart. in l. cum quid num. 15 ff. si cert. petat. Felin. in d. c. adferre num. 15. & seqq. Rot. diuers. decis. 80. nu. 21. & 12. part. 2. quia cum præsumptio oriatur ex facto partis, si non allegatur per partem, præsumitur non vera, & factum vnde oritur debet probari legitime per duos testes: gloss. in l. inter omnes in verb. nul. iudicis & ibi Bart. & DD. C. famil. ercisc. quando oritur aliunde quam ex facto ipsius, de cuius fauore agitur, aut ex facto partis emanante in iudicio, tunc potest iudex se in ea fundare, etiam si per partem non fuerit allegata, aut probata in actis, quia est iudici nota vt notario, Pan. in d. c. adferre numer. 3. & 4. & Felin. num. 4. & 5. siquidem vehemens est, potest secundum eam ferre sententiam condemnatoriam, in causa civili, d. c. adferre hoc tit. & multo magis si plura indicia concurrant, l. indicia C. de rei vend. c. cum causam, & ibi gloss. in verbo admini. ula & Can. de prob. c. inter quatuor & ibi gloss. in verbo per argumenta de cleric. peregr. In t̄ criminali causa ex præsumptione non potest ferri condemnatoria l. absntem & ibi gloss. in verbo demnari ff. de pen. l. fin. & ibi gloss. pen. C. de prob. Si plures concurrant videntissima præsumptiones & apertissima indicia, potest ferri condemnatoria, & imponi pœna ordinaria; d. l. fin. C. de prob. cap. sciunt 2. quæst. fin. c. epiphanium 2. quæst. 6. Pan. in d. c. aduerte num. 6. & ibi Fel. num. 6. qui ponit. 4. limit. In dubio t̄ ea capienda est præsumptio, quæ excludit dolum, periurium, Simoniam, & delictum, l. merito ff. pro socio l. quoties vers. qui dolo ff. de prob. l. 3. S. fin. in fi. ff. de tribut. act. Achil. dec. 1. de pact. Rot. dec. fin. à num. 10. vsque ad num. 13. part. 1. diuers. Ac etiam culpam, Bart. post gloss. fin. in l. exceptione num. 7. ff. de fideiuss. & ibi DD. Præterquam in foro conscientie, in quo

in quo delictum præsumitur, ut tutior via eligatur pro salute animæ, gloss. in c. iuuenis de sponsal. c. 2. de obs. iuretur. & ibi Pan. numer. 2. Alex. ad Bart. in l. merito ff. pro socio. Præsumptio ¶ iuris duplex est, alia est iuris tantum, alia est iuris, & de iure. Præsumptio iuris tantum ¶ est illa, super qua legislator animum applicat ex verisimili, transferendo onus probandi in aduersarium: l. si tutor peritus & ibi gl. si. & DD. C. de peric. tut. c. ut nostrum & ibi Bur. in 2. not. de off. ar. hid. Myns. obs. 68. cent. 5. ut in dubio credendum est eum, qui patris Dominus est iure suo potius uti, quam facti consilium inire: l. merito ff. pro socio, quilibet præsumitur stipulari pro se, & suis hæredibus, etiamsi non exprimat: l. si pactum ff. de prob. ex cancellatione chirographi præsumitur debiti solutio: l. si chirographum ff. de pro. qui ostendit se successiue tribus proximis annis soluisse, retro soluisse, præsumitur, nisi contrarium proberur: l. quicumque C. de apoch. publ. lib. 10. Myns. obs. 39. cent. 5. & prostruitur, quæ in caupona tenetur: l. eam que C. si manc. ita ven. ne profl. quando quis potest aliquem actum gerere nomine proprio, & alieno, in dubio potius præsumitur gerere nomine proprio: l. pro heredi in princ. ff. de acquir. hered. Bart. in l. merito in fine ff. pro socio per l. si filius 2. ff. ad SC. Maced. is cui Papa confert beneficium, vel mandat confert cum clausula si est idoneus, præsumitur idoneus, nisi aliud in contrarium ostendatur: c. fin. hoc tit. & ibi late Fel. & Can. præsumitur possessio medio tempore continuata, l. siue possideris C. de prob. Quæ procedit, quando præsumptio allegatur ab eo, pro quo præsumitur, secus si ab eo negetur, Bart. in d. l. siue possideris num. 6. & 7. & ibi DD. Rot. diuers. dec. 765. part. 1. per plura exempla, & plures alia passim sunt obuia in legibus & canonibus. Reddit verisimilia dicta testium: l. ob carmen §. fin. ff. de testib. eodem

in nostra l. cum de acate ff. de prob. Crau. conf. 35. n. 6. Sufficiens ¶ est ad liberationem, siue ferendam sententiam pro reo absolutoriam, sed non ad condemnationem etiam in causa civili, neque enim sufficit auctori probare intentionem suam ex iuris præsumptione, l. qui iurasse §. si pater & ibi Bart. n. 4. ff. de iureiur. & c. Bart. in l. merito in princ. ff. pro socio & ibi DD. nisi præsumptio esset violenta, Fel. in c. adferre n. 6. & ibi Can. hoc tit. & Rota non ¶ admittit probationes præsumptiuas ad probandum id quod est fundamentum intentionis actoris, achil. dec. 1. de prob. Greg. xv. dec. 278. n. 6. & ibi late annot. & decis. 279. n. 3. nec econtra pro reo, quando actor plene probauit suam intentionem, Bell. decis. 617. num. 2. in fine Greg. xv. d. dec. 278. n. 6. & ibi annot.

Præsumptio iuris ¶ & de iure est illa, quæ inducitur à iure, & super ea statuitur, ut ei stetur, exempli gratia, statuitur confessioni tutoris, vel curatoris de ampliori quantitate substantiæ pupilli vel adulti, inscripta in inventario, publice per eos confecto: l. fin. in princ. C. arbit. intel. Statuitur confessio mulieris asserentis in instrumento intercessionis publicè confecto, & à tribus subscripto, se aliquid accepisse, & sic ad intercessionem venisse: l. antiqua in princ. C. ad SC. Velleian. mulier immobilibis substantiæ domina, constante matrimonio, res mobiles dans in augmentum dotis præsumitur illas dedisse in fraudem creditorum, & nullo in eo gaudet privilegio: auct. sed tam necesse C. de donat. prop. nupt. qui cognoscit spontam de futuro carnaliter, præsumitur in eam tanquam in uxorem consensisse: c. is qui fidem de sponsal. qui cognoscit suam sponsam conditionalem, præsumitur pure in eam tanquam in uxorem consensisse: c. de illis c. per tuas de cond. app. alia exempla passim sunt obuia. Non admittit ¶ directam: c. al. ad quoque & ibi gl. in verb. priuilegium

legum auct. de equal. dotis & c. probationem in contrarium, nisi per confessionem aduersarii, l. in contradi. & ibi gl. in verb. nullo modo C. de non num. pecun. & ibi DD. gl. in §. aliud quoque super verb. scribat auct. de equal. dor. Pan. in c. quia pleriq. de immun. eccl. nu. 23. Rot. diuers. dec. 10. n. 6. part. 2. aut indirectam probationem, puta quod per prius renunciauerunt, c. is qui fidem. & ibi Pan. sub n. 5. de sponsal. & matrim. & ibi Can. & in alijs certis casibus de quibus per Menoch. lib. 1. de presump. quest. 60. & seqq.

12. quest. Ex tali presumptione ¶ is, contra quæ est præsumptio condemnatur, & condemnatus non appellat, qui habetur pro confesso & conuicto. l. si qui adulterij & ibi Bald. C. de adul. c. praterea l. 2. & ibi gl. pen. de transact. iuncta l. 2. C. quom. appell. non recip.

13. Marj. sing. 1. 6. D. offert præsumptio ¶ à fictione in multis: fictio iuris est super certo, præsumptio super incerto; l. vnica §. accedit & ibi gl. in verb. præsumatur C. de rei vxor. act. Secundo fictio est proprie contra veritatem, & præsupponit contrariam veritatem, ut patet in postliminio & lege cornelia: §. fin. Inst. quib. non est permis. fac. testam. §. si ab hostibus Inst. quib. mod. ius pat. potest soluit. est enim fictio in re certa, contra veritatem rei, quæ fuit vel est possibilis, à iure ex æquo & bono pro veritate assumptio. Bald. in l. siue possidetis num. 12. C. de prob. Præsumptio est super dubio & verisimili, ex antedictis. Tertio contra præsumptionem iuris admittitur probatio in contrarium; contra fictionem iuris non admittitur probatio in contrarium, d. l. siue possidetis & ibi gloss. fin. & DD. Quarto fictio inducitur à iure gentium, l. postliminium ff. de capt. & postlimin. reuers. & ibi gloss. 2. iure ciuili, l. 1. C. de rei vxor. act. l. lege Cornelia ff. de testam. §. fin. Inst. quib. non est permis. fac. testam. statutis & consuetudinibus, quia sunt pars iuris ciuili: §. constat Inst. de iur. nat. gent.

Summa in Decretales.

& ciuili. ab homine induci non potest, l. si forte ff. de Cast. pecul. l. 4. in fin. princ. ff. de leg. 1. nisi quatenus homini hoc permissum reperitur à iure. & tunc ius fingit non homo; l. lege obuenire ff. de verb. signif. præsumptio autem ab homine induci potest, ex antedictis. Fictio ¶ 14 triplex est, Card. Zab. post Bart. ab eo allegatum in clem. quod circa num. 12. de elect. Inductiua, quæ fingit esse id, quod non est, ut natum quod non est: l. qui in viro & l. fin. ff. de stat. homin. & viuere eum qui mortuus est: §. sed in bello Inst. de excus. tut. l. fin. ff. de vacat. mun. conditiones non impletas, esse impletas: l. iure ciuili ff. de condit. & demonst. l. 1. duo Pio §. si pignora ff. de rei iud. stipulationem intercessibile, quæ non intercessit: l. vnica in princ. C. de rei vxor. act. venditionem factam quæ facta non fuit, & quasi venditione facta dar. actionem ad pretium, l. alieno seruo §. fin. ff. de fideicom. liber. Priuariua ¶ est, quæ fingit id quod est, 15 non esse, ut eum mortuum, qui est in monasterio, licet vere viuat: l. Deo nobis C. de episcop. & cleric. damnatum in metallum, & deportatum mortuos; l. 1. §. pen. ff. de benor. posses. cont. tab. l. actione §. publicatione ff. pro socio. eum qui est natus, non natum: l. titius §. lucius ff. de lib. & postb. non natum qui nascitur mortuus. l. qui mortui ff. de verb. signif. Translatiua ¶ siue extensiua fictio est, quæ id quod 16 est vno modo, fingit esse alio modo, ut retro aliquem mortuum in fictione legis Cornelia, retro fuisse in ciuitate iure post liminij: §. fin. Inst. quib. non est permis. fac. testam. retro pecuniam esse solutam, l. sub condicione ff. de solut. retro occisum qui hodie moritur, l. huic scriptura §. pen. & l. au. lex ff. ad l. aquil. eum qui studiorum causa abest, non abesse, l. qua situm in princ. ff. de leg. 3. His addit Bal. in l. qui in prouincia §. 1. in antiq. lect. num. 7. in fin. de rit. nupt. fictionem ¶ vnituiam quia duos dies 17 fingit vnum, l. cum bissextus ff. de verb. signif. pa-

Ecc

trem

trem & filium vnum corpus, l. fin. C. de impub. & aliu subst. §. si vero instit. de mut. stipul. Virum & vxorem vnam carnem, c. lex 27. quest. 2. c. pen. de diuoro. fictio declaratiua non reperitur quia declaratio non est nisi verorum, Bald. in d. l. qui in prouincia §. fin. n. 7. Fictio inductiua & fictio priuatiua non requirunt duo extrema, sed fictio translatiua requirit duo extrema: extremum à quo debet esse verum in essentia, extremum ad quod sufficit esse verum quoad possibilitatem, Bart. in l. si quis pro emptore num. 8. & 52. ff. de vsucap. & vsurpat. Bald. in l. Gallus §. si eius qui nu. 4. in fine ff. de lib. & posthib. quia super eo quod est impossibile, non potest fingi, l. 3. & ibi glo. 1. ff. pro socio l. qui ad certum ff. locati l. certe ff. de procur. siue naturaliter sit de genere impossibile, siue ciuilitate, Bald. in d. l. Gallus §. si eius qui nu. 4. Ex quibus apparet quod fictio versatur super factis, non ad effectum facti non enim possunt facta non fuisse, sed ad effectum iuris, Card. in Clem. quod circa num. 13. de elect. gl. fin. in l. denique ff. ex quib. maior. & c. quia fictio non potest habere locum, si non reperit rem esse, super qua figat pedem, Bart. in l. necessario §. 1. num. 3. ff. de peric. & commod. rei vend. & ibi Bald. numer. 2. ideo quando requiritur veritas facti, vt in his quæ sunt facti, non habet locum fictio, sicut est in possessione, nam captus reuersus ab hostibus non fingitur retro possedisse, l. denique ff. ex quib. caus. maior. & c. kin bollo §. facta ff. de capt. & post. reuers.

De iureiurando.

Titulus XXIV.

S V M M A R I A.

I Iuramentum est affirmatio vel negatio sacra rei attestatiue firmata.

- 2 Iurare per creaturas non licet nisi per illas de quibus in iure exprimitur.
- 3 Iurari sufficit sine tactura nisi ius disponat quod tactu sacrosanctis scripturis iuretur.
- 4 Iuramentum tres debet habere Comites, veritatem iudicium & iustitiam.
- 5 Iuramenti dua sunt species assertorium quod fit de praterito vel presenti, & diuiditur in voluntarium necessarium iudiciale.
- 6 Promissorium quod concipitur super futuro in quo promittitur dandum vel faciendum & est duplex contractus confirmatiuum siue confirmatorium &
- 7 Iuramentum promissorium de per se praestitum ex quo oritur officium iudicis.
- 8 In contractibus clerici iurant sine licentia prelatorum suorum.
- 9 Differentia inter iuramentum assertorium & promissorium.
- 10 Iuramentum confirmatiuum sortitur naturam contractus cui accedit primordiale & originalem.
- 11 Non sortitur naturam contractus accidentalem.
- 12 Supplet defectum Cause & facit praesumi causam expressam esse veram.
- 13 Non supplet defectum consensus.
- 14 Non extendit se ad inogitata vel incognita.
- 15 Dato consensu operatur vim specialis expressionis.
- 16 Operatur vt melior via censeatur electa.
- 17 Limita vt procedat quando adijcitur actui in quo est defectus solemnitatis.
- 18 Accumulat forum fori.
- 19 Facit de minore maiorem.
- 20 Iuramentum firmat contractum } quomodo
iuramentum est seruandum. } differat.
- 21 Iuramentum quando firmat contractum obligatur Contrahenseiusq; haeres ex contractu.